

UOT 82.7

ÇİNGİZ HÜSEYNOVUN “FƏTƏLİ FƏTHİ” ROMANINDA MİRZƏ FƏTƏLİ AXUNDZADƏ OBRAZININ BƏDİİ TƏCƏSSÜMÜ

Pərvin Ağabala qızı Hüseynova

filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Mingəçevir Dövlət Universiteti

parvin.huseynova@mdu.edu.az

Xülasə: *Mirzə Fətəli Axundzadəyə həsr edilmiş ən gözəl nəsr nümunəsi Çingiz Hüseynovun “Fətəli fəthi” əsəridir. Roman real sənədlərə əsaslanan, yazıçı fantaziyası və təxəyyülündən istifadə edilərək bütün tarixi gerçəkliyi özündə əks etdirərək yazılmış bədii əsərdir. Romanda əsas aparıcı obraz olan M.F. Axundzadəni inkişaf edən, təkmilləşən obraz kimi görürük. Məsələn, romanın əvvəlində gənc Fətəli rütbə, orden, medal həvəsindədir, o düşünür ki, ona rütbə və medal verilməlidir. Təkcə özü üçün yox “qonum, qonşu var, tanış-biliş, dost düşmən...” var deyir [3, s.23]. Növbəti səhifələrdə isə görürük ki, artıq Fətəli rütbə, medal istəyən yox yazıb-yaratmaqla məşğul olan, baş verən prosesləri dərk edən birinə çevrilib.*

Açar sözlər: *Mirzə Fətəli Axundzadə, bədii əsər, obraz, milli düşüncə, cəhalət, maarif, çarizm*

Giriş

Görkəmli Azərbaycan mütəfəkkiri, ictimai xadim və böyük maarifçi Mirzə Fətəli Axundzadə bütün ömrünü elmə, ədəbiyyata həsr edərək daim xalqının gələcəyini düşünmüş, bu yolda əlindən gələni əsirgəməmişdir.

“Mənim məqsədim cəhaləti ortadan qaldırmaq, elmləri, sənətləri inkişaf etdirmək, xalqımızın azadlığı rifahı və sərvətinin artması üçün, vətənin abadlaşması üçün ədalətə rəvac verməkdir” [3, s.1] - deyən M.F. Axundzadə dini fanatizmin, cəhalətin, mövhumatın, avamlıq və nadanlıqın tüğyan etdiyi əsrdə nadan dindarların, qaragüruhçuların təqib və təzyiqlərinə məruz qalsa da, millətin gözünü açması, aydınlanması, özünü, milli kimliyini dərk etməsi uğrunda mübarizəsindən ömrünün sonunadək vaz keçməmiş, yeniliklərə imza atmışdır.

Sırf bu amalları, ideyaları uğrunda apardığı mübarizə həm müəllifin öz əsərində, həm də sonrakı dövrlərdə yazıçı və ədiblərin diqqətini çəkmiş, görkəmli mütəfəkkir haqqında xeyli sayda bədii əsərlər yazılmışdır. Axundzadəyə həsr olunan əsərlər içərisində bədii nəsr nümunələrinin-romanların xüsusi çəkisi vardır.

M.F.Axundzadənin həyat və yaradıcılığı haqqında yazılmış bədii nəsr nümunələrindən biri Çingiz Hüseynovun “Fətəli fəthi” romanıdır. Tarixi mövzuda yazılmış bu romanı müəllif əvvəlcə rus dilində yazıb 1981-ci və 1983-cü illərdə Moskvada çap etdirmişdir. Daha sonra Azərbaycan dilinə tərcümə edən, daha doğrusu, müəllifin sözü ilə desək, dogma dilimizdə yeni, orijinal əsər yazan Çingiz Hüseynov romanı 1986-cı ildə çətinliklə olsa da Moskvada çap etdirdirmişdir.

Mirzə Fətəli Axundzadənin bədii obrazı

Roman real sənədlərə əsaslanan, yazıçı fantaziyası və təxəyyülündən istifadə edilərək bütün tarixi gerçəkliyi özündə əks etdirərək yazılmış bədii əsərdir. Həcminə görə də fərqlənən romanda ağır, qaranlıq, ziddiyyətlərlə dolu zaman kəsimində M.F.Axundzadənin həyatından, ailə vəziyyətindən ictimai-siyasi fəaliyyətindən və yaradıcılığından bəhs olunur. Roman müəllifin oxucuya müraciəti ilə başlanır. Oxuculara əsəri oxumaq üçün tələsməməsini məsləhət görür və fikrini “Əsərin qəhrəmanı, Şərqi və Qərbi fəth edən, adı dünyaya yayılmış Fətəlidir: O Mirzə Fətəli ki, ziddiyyətli ömür yolu keçmiş, yüksək rütbələrə ucalmışdır, sinəsi nişanlı, çiyi paqonlu libası altında həmişə xalqın dərdinə qalan, yanar, alovlu ürək döyünmüşdür” [3, s.5] cümlələri ilə tamamlayır.

Mirzə Fətəli XIX yüzil Azərbaycan tarixinin yeganə şəxsiyyətidir ki, yaşadığı dövrdə baş verən ictimai-siyasi hadisələr bu və ya digər şəkildə onun bioqrafiyası ilə bağlı olmuşdur. [5, s.15].

Romanda Axundzadənin həyat və fəaliyyəti ilə yanaşı XVIII-XIX əsrlər Azərbaycanın tarixi də real lövhələrlə təsvir edilmişdir. Əsərin ilk səhifələrindən A. Bakıxanovun dilindən baş verən İran-Rusiya müharibələrinin nəticəsi olaraq bağlanan “Gülüstan” (1813), daha sonra “Türkmənçay” (1818) müqavilələrindən danışılır. Parçalanmış vətənin dərdini çəkən Axundzadəyə “Sən hələ cavansan, Fətəli! Mənim bu günüm sənin gələcəyindir, Fətəli! ...” deyən Bakıxanov bu müqavilələrdəki bölgüdə heç kimin haqlı olmadığını, bu dırnaqarası sülh müqaviləsinin heç bir hüquqi tərəfi olmadığını söyləyir. [3, s.67].

Müəllif bu qarma-qarışıq əsrin mənzərəsini elə romanın başlanğıcından etibarən, hələ Fətəli doğulmamışdan əvvəl təsvir edir. Onun atası Məmməd Tağının İranın Xamnə kəndində kəndxuda olması, 2 dəfə edilən xəbərdarlığa baxmayaraq camaatın mal-qarasını oğurlayan şah sərbazlarını döydürdüyü, başlarını dibdən qırxdığı üçün kəndxudalıqdan qovularaq var-dövləti müsadirə olunur. Beləliklə, xırda alverlə məşğul olan vaxt Şəki ipəyi haqda eşidir. İpək üçün xammal almağa qərar verməsi, Arazı keçib Şəkiyə gəlməsi, köhnə tanışı Axund Ələsgərin evində qalması, İran-Rusiya müharibəsi nəticəsində geri dönə bilməməsi və nəhayət burda Axund Ələsgərin qardaşının yetim qızı Nanə xanımın evlənməsini oxuyuruq. Qazanc üçün Şəkiyə gəlib 1 il məcburiyyətdən burada qalan Məmməd Tağı Gülüstan müqaviləsindən sonra öz gənc arvadı və bir yaşlı oğlu Fətəli ilə Xamnəyə geri dönür. Xamnədəki ailədaxili problemlər və ağcaqanad səbəbilə xəstələnən Nanə xanım doqquz yaşlı Fətəli ilə yenidən Şəkiyə qayıdır...

Hadisələr davam etdikcə romanda zəngin obrazlar silsiləsi ilə qarşılaşırıq. Əsərdə baş verən tarixi hadisələrin fonunda təsvir olunan tarixi şəxsiyyətlər əsərin janrının tarixi roman olub olmaması baxımından tənqidçilərin fərqli fikirlərdə olmasına gətirib çıxarır. Y.Axundlu, T.Salamoğlu, Y. Qarayev və b. tənqidçi və ədəbiyyatşünaslar romanın tarixi fakt və hadisələrlə zəngin olmasını yazıçının bu məlumatları M.F.Axundzadənin həyat və yaradıcılığına necə təsir etdiyini oxuculara təsirli təqdim etmək üçün yazdığını deyirlər. Y. Qarayev yazır ki, “Ç. Hüseynov bədii tədqiqata cəlb etdiyi zəngin tarixi arxiv mövcud axundovşünaslığı yeni ideyalarla zənginləşdirən, tarixin yazıçıya diktə etdiyi həqiqətlər ona Axundovun bədii dünyasına daxil olmağa kömək edir və əksinə, yazıçının bədii təxəyyülü Axundovun yaşadığı tarixi dövr haqqında məlum təsəvvürü dərinləşdirsin” [4, s.180]

Davam edən hadisələrin gedişində M.F.Axundzadənin həyatında müəyyən yeri olan həmmüasirləri və dostları Mirzə Ş.Vazeh, A.Bakıxanov, Vorontsov, X.Usmiyev, F.Bodenştedt, B.Marliniski, M.Lermantov, A.Odoyevski, Baron Rozen və s. kimi şəxslərin adlarına rast gəlinir. Sadalan obrazlarla yanaşı romandakı ən maraqlı obrazlardan biri Fətəli ilə daimi söhbətdə olan, onun Vətəni və millətinin gələcəyi ilə bağlı arzu və xeyallarının, məqsədlərinin aliliyinin açılması üçün romana daxil edilmiş “Cadugər” obrazıdır. “Cadugər...- Fətəli bir daha gülümsədi və birdən qarşısında elə bil bir cüt şeytan gözü parladı... Yanağında da lap sol gözünün altında iri və əyri-üyrü, qara bir xal. Cadugər Fətəliyə oğul gözü ilə baxır, halbuki Fətəlidən çox-çox yaşlıdır: olur belə hallar- bir də görürsən ata oğuldan cavandır, yaxud oğul atasından qocadır.” [3, s.13]

M.F.Axundzadənin tez-tez cadugərlə söhbət etməsi düşünülmüş bir ədəbi priyom kimi mif yaddaşına söykənir, yaxud dünya romançılığında magiyaya nümunə kimi qiymətləndirilə bilər. Yazıçının bu qroteskdən istifadə etməsi Axundzadə obrazının daxili aləminə və yaradıcılıq düşüncələrinə bələd olmağımıza kömək edir. [2, s.85]

Romanda Axundzadənin Cadugərlə söhbəti zamanı komediyalarındakı bir çox məqamların müəllifin düşüncələrində necə formalaşdığını oxuyuruq. Məsələn, “...Sonra Cadugər Fətəliyə deyəcək: “Nə bilir sən nandan alimin şeyatin nədir, əcinnə-div nədir? Tələsməyib qalsaydı, elmi dəlillərlə sübut edərdim alimə ki, yanılmır, bütün bunlar möcüzə deyil, adi şeylərdir!” və yaxud davamında oxuyuruq ki, “Cadugər cəld taxta qırıqlarını xurcuna yığır, çiyinə atıb xəlvətcə yükün qabağında asılan çit pərdə arxasında gizlənir ki, alimin gözünə dəyməsin.” [3, s.15].

Professor Y.Axundlu əsərin əvvəlindən tanımağa başladığımız “Cadugər” obrazını belə dəyərləndirmişdir: “Cadugərlə danışmalar böyük yazıçının sənət dünyasına nəzər salmaq üçün düşünülmüş bədii vasitədir”, deyir [1, s.154].

Axundzadənin inkişafında çox vacib rolu olan, dini elmlərə yiyələnməsində böyük rolu olan Axund Ələsgər Həcc ziyarətinə gedərkən gənc Fətəlini Gəncəyə aparır. Dostuna əmanət etdiyi oğulluğunun rus dilini də öyrənməsini istəyir. “Bəlkə rus dilini də öyrənərdin. ...Təzə hökumət müvəqqəti deyil, bu dildə mükəmməl danışan müsəlman gənc yox dərəcəsinədir, faydalı olar bu dili bilsən” [3, s.74].

M.F.Axundzadənin A.Bakıxanov ilə dostluğun romanda olduqca geniş yer tutur. Bakıxanov gənc Fətəliyə deyir ki, “sənin gələcəyin mənim bu günümüdü, mənim gələcəyim isə keçmişimdir.” Bakıxanov Fətəlinin fəaliyyətini bəyənir, onu yüksək qiymətləndirir. Axundzadə ilə özünün tərcüməçi kimi xidmətləri haqqında söhbətlər aparır. İranla Rusiya arasındakı müharibənin acı nəticəsi olan Gülüstan və Türkmənçay müqavilələrinin imzalanmasından, müqavilə imzalanan zaman tərcüməçi kimi iştirakından və müqavilələr haqqında düşüncələrindən danışır.

Romanda baş verən bütün hadisələrin Mirzə Fətəli ilə əlaqəsi müəllifin müraciət etdiyi ən çevik və yaradıcı üsullardandır. Axund Ələsgərin vasitəsilə Mirzə Şəfi Vazehlə tanışlığı Axundzadənin həyatını kəskin şəkildə dəyişmiş, gələcəklə bağlı planlarını, yaradıcılığını, fəaliyyətini və nəhayət bütün ömrünü xalqına həsr etmişdir. Gəncə məscidinin hücrəsində söhbəti zamanı Mirzə Şəfi gənc Fətəlinin ruhani olmaq istədiyini eşidincə onu ruhanilikdən uzaq durmağa, özünə başqa peşə tapmağa çağırmışdı. “Mirzə Şəfi ürfanın bütün məsələlərini mənə təlqin etdi və qəflət pərdəsini gözümdən açdı.” Müəlliminə olan hörməti, məhəbbəti və mənəvi borcu romanı oxuduqca növbəti səhifələrdə də qarşımıza çıxır.

Romandakı ən maraqlı epizodlardan biri M.F. Axundzadənin Fridrix Bodenştetlə görüşməsidir ki, həmin hissədə biz Axundzadənin Mirzə Şəfi ilə tanışlığı və Mirzə Şəfinin şeirlərinin artıq Avropada tanınması və sonrakı taleyi haqqında məlumatlarla tanış oluruq. Fridrix Bodenştetlə söhbət edən M.F. Axundzadə onu Mirzə Şəfinin şeirlərinin öz adına çap etdirməsinin yanlış olduğunu deyərək məzəmmət edir. “- Axı, ay Fridrix, insafın olsun, Mirzə Şəfi özü oxumuşdu mənə bu şeirini! Mirzə Şəfi özü oxumuşdu mənə bu şeirini”!

Son beyti də yadımdadır:

“Müftinin nə qədər olsa əfsunu

Uymaz Mirzə Şəfi ona heç zaman...” [3, s.78]

Əsərin əvvəlində mifik, xəyali obrazlar, hadisələrin olduğunu Cadugər obrazı ilə görsək də növbəti səhifələrdə Mirzə Fətəlinin Natəvan, Şeyx Şamil, rus çarı və Fridrix Bodenştetlə söhbətlərində də həm xəyali, həm də tarixi məlumatların şahidi oluruq.

Qeyd edək ki, Mirzə Şəfi ilə olan münasibəti, onun vasitəsilə iş tapması faktı həmin dövrə aid qaynaqlarda da öz əksini tapmışdır.

Əsərdəki maraqlı epizodlardan olan biri də Qafqaza sürgün edilmiş şairlərlə Axundzadənin tanışlığıdır. Belə obrazlardan biri Mirzə Fətəlinin müstəqillik, millilik, mübarizlik kimi düşüncələrinə və yaradıcılığına təsir edən öz siyasi görüşlərinə görə Tiflisə sürgün edilmiş Bestujev Marlinski, digəri isə Axundzadənin Azərbaycan dilini öyrətdiyi Mixail Lermantov idi. Odoyevski ilə dialoq zamanı Lermantov “Fransız dili ilə Avropanı gəzmək mümkün olduğu kimi, tatar (türk) dili ilə də bütün Asiyanı gəzmək mümkündür.” demişdir. Tarixi qaynaqlarda hər 2 sənətkarla olan dostluğu öz əksini tapmışdır. Romanda görürük ki, Lermantov Axundzadə ilə “Şərq poeması” haqqında söhbət edir. O həm poemanı, həm də şairin cəsarətini bəyənir. “Belə pis dövrdə, Puşkinin adının çəkilməsi belə narahatçılıq doğurduğu halda siz Nikolay ilə Puşkinin adını eyni sətirdə çəkirsiniz və s.” fikirlərini söyləyir [3, s.136]. Biz Puşkinin adını A. Bakıxanovla olan hissədə də görürük. Əsərdə həmçinin Bakıxanov Mirzə Fətəliyə Puşkinlə dostluğundan və məktublaşmasından da danışır.

Sürgünə gələnlərin baş verən hadisələrə münasibəti, fikirləri Axundzadənin mübarizə eşqini daha da alovlandırır. Vətəni, milləti üçün cəhalətlə yanaşı rus çarına qarşı da xalqı oyatmalı olduğunu, mübarizə aparmalı olduğunu dərk edir.

Romanda M.F.Axundzadənin həm dilçilik ilə bağlı, həm də ədəbi görüşlərinə yer verilmişdir. Bestujev Axundzadənin şeirini oxuduqdan sonra “Əzizim, öz doğma dilinizdə yazın, sizin diliniz çox gözəl, çox axıcıdır!” [3, s.233].

Azərbaycan dili ilə bağlı görüşlərini çox sayda bir çox toponimlərin, hidronimlərin izahını verərəkən görmək mümkündür. Nə görsə Axundzadəyə müraciət edən general Şilling ilə dialoqlar bu baxımdan olduqca maraqlıdır. [3, s.278]. Axundzadə sözlərin izahını verəndə həm bildiyini, həm də kiçik yaşlarında olanda atasından, Axund Ələsgərdən eşitdiyi nağıllar, rəvayətlər, hekayətləri danışardı. Məsələn, İlanlı dağ toponimi ilə bağlı əfsanəni atası Məmməd Tağı danışmışdır. Romanı oxuduqca görürük ki, M.F.Axundzadə farsların “Kuqi-Nuh” adlandırdıqları Ararat (Ağrı) dağının adı haqqında məlumat verir: “Guya Nuhun gəmisi qırx gün üzdükdən sonra ilk gördüyü yer Qafqaz sıra dağları oldu, lakin o burda dayanmayıb, Ağrı dağının üzərinə gəlib çıxdı [3, s.278].

Və yaxud da Vorontsovla söhbəti zamanı M.F.Axundzadə düşünür: “Neçə əsrdir şeir yazırıq amma xalq yenə də savadsızdır, geridə qalmışdır. Artıq dram əsərləri yazmağın vaxtı çatıb” [3, s.294]

Romandakı çoxsaylı və rəngarəng obrazlar silsiləsi həm M.F.Axundzadənin düşüncələrini, məqsəd və amalını, həm də dövrünün xüsusiyyətlərini açmağa xidmət edir. Axundzadə ilə öz fikirlərini bölüşən obrazlar onun baş verənlər haqqında düşünməsi və nəticə çıxarmasına birbaşa vasitəçilik edir.

Mirzə Fətəlinin Şeyx Şamillə və Natəvanla görüşü, onun evində qonaq qalması nə qədər real təsvir edilsə də, inandırıcı olsa da müəllifin öz fantaziyasına əsasən əsərə əlavə etdiyi məqamdır. Ç. Hüseyinov Axundzadəni Şeyx Şamil və Xan qızı ilə münasibəti, söhbətləri, onlara etdiyi köməklikləri ilə oxucunun nəzərində qəhrəmanlaşdırır.

M.F.Axundzadənin çar Rusiyasına qarşı olan münasibəti açıq və aydındır. O, bilir ki, xalq əsarətdədir. Baş verən hadisələr çox çətin və mürəkkəbdir. Çarizmin üzde mədəniyyət kimi görünən siyasətinin əsli müstəmləkə xalqlar üçün fəlakətdən başqa bir şey deyil. Romanda oxuyuruq: “Çarizmin maarif və mədəniyyət siyasəti əslində cəmiyyətin bütün qüvvələrinin dövlətin inhisarına, onun əleyhinə çevrilməsinə xidmət edirdi” [3, s.149]

Daim xalqı düşünən Axundzadə həmişə məzlum xalqın yanında olmuş, xalqla yarıtmaq xanların, çar hakim dairələrinin arasında vasitəçi olmuşdur. Xalq şikayətlərini canişinliyə yox, məhz Mirzə Fətəliyə ünvanlayır, ondan mədəd umurdu. Xalqı tanımayan çarizmin hərə-mərcliklə idarə etdiyi hakimiyyətini daha da “gücləndirmək” cəhdləri xalqın, xüsusilə kəndlilərin vəziyyətini daha da ağırlaşdırmış, xalq arasında narazılığa səbəb olmuşdu.

M.F.Axundzadə sadəcə çar məmurları ilə deyil, onların əlaltısına çevrilib çarizmə itaət və xidmət edənlərə, xalqı cəhalətə məhkum buraxan nadan mollalara, cadugərlərə və b. qarşı mübarizə aparırdı. Özlərinə xas üsullarla Axundzadəyə düşmənçilik edirdilər. Bütün bu problemlərə baxmayaraq daim xalqı üçün çalışan M.F. Axundzadə ömrünün sonuna kimi xalqını düşünmüş, xalqı, milləti üçün çalışmış, onun maariflənməsi üçün yazıb yaratmışdır.

Roman sonda da müəllifin oxucuya müraciəti ilə tamamlanır. “...sənədlə fantaziya yolu ilə sənənlə xeyli yol getdik, amma son nöqtə qoymağa tələsmirəm, çünki keçmişdə ömür sürüb yaşayanların sələfləri, nəvə-nəticələri aramızda yaşamaqdadır, ümid telləri qırılmazdır, səslər eşidilməkdə, deyilən deyilməkdədir, həm otayda, həm də bu tayda, uzaqda və yaxında...” [3, s.707]

Nəticə

Çingiz Hüseyinovun Mirzə Fətəli Axundzadə haqqında yazdığı “Fətəli fəthi” romanı həm həcminə görə geniş və dolğun, həm də mükəmməl strukturu, dili, üslubi çaları, mövzu və ideyası ilə bitkin olan bədii əsərdir. Azərbaycan bədii nəsrinin ən qiymətli nümunələrindən biri olan, tədqiqatçılar tərəfindən yüksək qiymətləndirilən bu əsər həm Axundzadə, həm də yaşadığı əsri əks etdirməsinə görə ən uğurlu bioqrafik əsər hesab oluna bilər.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Axundlu, Y.İ. Seçilmiş əsərləri: [3 cildə] / Axundlu Y. -Naxçıvan: Əcəmi nəşriyyatı, 2003, - s.
2. Babazadə Z.İ. Mirzə Fətəli Axundzadə obrazı Azərbaycan ədəbiyyatında: / filologiya üzrə fəlsəfə doktoru dis. / -Naxçıvan, -2024. – 177s
3. Hüseyinov, Ç.H. Fətəli fəthi/ Hüseyinov Ç. -Bakı: Yazıçı, -1986, -709 s.

4. Qarayev, Y. Seçilmiş əsərləri: [5 cildə] /Qarayev Y. -Bakı: Elm, -2016. – 776 s.
5. Sofiyeva S.X. XX əsr Azərbaycan romanında milli xarakterin bədii təəcəssümü problem (1960-1980-ci illər): filologiya üzrə fəlsəfə doktoru dis.avtoreferatı. / – Bakı, -2015. – 29 s.

ARTISTIC EMBODIMENT OF THE CHARACTER OF MIRZA FATALI AKHUNDZADE IN CHINGIZ HUSEYNOV'S NOVEL "FATALI FATHI"

P. Huseynova

Doctor of Philosophy in Philology
Mingachevir State University

Abstract: *The most beautiful example of prose dedicated to Mirza Fatali Akhundzade is Chingiz Huseynov's "Fatali fathi" ("The Conquest of Fatali"). The novel is a fictional work based on real documents, written using the writer's fantasy and imagination, reflecting the entire historical reality. M.F., the main leading character in the novel. We see Akhundzadeh as a developing and improving character. For example, at the beginning of the novel, young Fatali is eager for a rank, order, medal, he thinks that he should be given a rank and a medal. Not only for himself, he says, "I have a place, neighbors, acquaintances, friends and enemies..." [3, p. 23]. In the following pages, we see that Fatali has become someone who is engaged in writing and creating, who understands the processes taking place, and not who wants a rank or a medal.*

Key words: *Mirza Fatali Akhundzade, artistic work, image, national thought, ignorance, enlightenment, tsarism*

ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ВОПЛОЩЕНИЕ ОБРАЗА МИРЗЫ ФАТАЛИ АХУНДЗАДЕ В РОМАНЕ ЧИНГИЗА ГУСЕЙНОВА "ФАТАЛЬНЫЙ ФАТАЛИ"

П.А.Гусейнова

доктор философии по филологии
Мингячевирский Государственный Университет

Резюме: *Прекраснейшим образцом прозы, посвященной Мирзе Фатали Ахундзаде, является произведение Чингиза Гусейнова "Фатальный Фатали". Роман представляет собой художественное произведение, основанное на реальных документах, написанное с использованием фантазии и воображения писателя, отражающее всю историческую действительность. М.Ф., главный герой романа. Мы видим в Ахундзаде развивающегося и совершенствующегося персонажа. Например, в начале романа юный Фатали жаждет звания, ордена, медали, он думает, что ему надо дать звание и медаль. Не только для себя, говорит он, «есть у меня место, соседи, знакомые, друзья и враги...» [3, с. 23]. На следующих страницах мы видим, что Фатали стал тем, кто занимается писательством и творчеством, кто понимает происходящие процессы, а не тем, кто хочет звания или медали.*

Ключевые слова: *Мирза Фатали Ахундзаде, художественное творчество, образ, национальная мысль, невежество, просвещение, царизм.*

Elmi redaktor: fil.e.d., dos. F.Namazova

Çара təqdim edən redaktor: tar.f.d., dos. N.Zeynalov

Daxil olub: 28.09.2024

Çара qəbul edilib: 09.09.2024